

Elif Shafak

Onoare

Traducere din limba engleză
și note de Ada Tanasă

POLIROM
2013

Deși rareori ceda tentației, s-a dus întins la ecleruri și a intrat în magazin, unde clopoțeli de pe ușă au scos un clinchet vesel. Înăuntru, brutăreasa – o femeie corpulentă, cu picioarele pline de vene varicoase și sprâncene atât de subțiri, că aproape nu le vedeai – discuta aprins cu o cunoștință. Între timp, ajutorul ei îi servea pe clienți. Un bărbat slab, care n-avea mai mult de douăzeci de ani, cu ochi albaștri ca două mărgele, obraji rumeni ce trădau o piele extrem de sensibilă și păr tuns atât de scurt, că era greu să-i ghicești culoarea. Fruntea îi era plină de pete și avea mai multe tatuaje pe brațe și pe încheieturile degetelor, printre care și o svastică mare.

Pentru că în fața ei mai era o clientă – o doamnă bătrână, bine îmbrăcată –, Pembe a trebuit să aștepte. Un minut mai târziu, clopoțeli au zdrângănit iar și în magazin a intrat un bărbat între două vârste, însă abia dacă i-a aruncat o privire.

Bătrâna era cam mofturoasă și se răzgândea la fiecare câteva secunde. Voia chifle simple, trei, hmm, poate patru, ce-ar fi să cumpere și niște fursecuri cu stafide negre, nu, dacă se gândea mai bine, ar vrea chiflele cu fructe, vă rog. Tartele cu căpșuni păreau și ele demne de luat în seamă, însă erau oare proaspete, dar pateurile crocante, se întreba, fiindcă, dacă da, s-ar putea să vrea să ia tartele în locul chiflelor, care erau puțin cam prea obișnuite. Și tot așa.

De fiecare dată când se răzgândea, ajutorul punea produsul înapoi pe tava unde trebuia să stea și lua următoarea prăjitură cerută, i-o arăta și aștepta să-i dea aprobarea. Când s-a hotărât în sfârșit, oprindu-se la vreo șase chifle glazurate, au început să discute cum să le împacheteze – era mai bine să le pună într-o pungă de hârtie, care era subțire și ușoară, dar se putea rupe pe drum, sau să le pună într-o cutie, care era mai sigură, firește, dar mai greu de cărat. Ridicând ochii de după vitrina de sticlă, ajutorul i-a măsurat cu privirea pe ceilalți cumpărători, zăbovind asupra lui Pembe. Ea n-a remarcat ura din ochii lui, însă bărbatul din spatele ei a băgat-o de seamă.

În cele din urmă, bătrâna doamnă a plecat, mișcându-se atât de încet încât clopoțeli n-au scos nici măcar un clinchet când a deschis ușa. Acum, că li venise rândul, Pembe a dat din cap

către ajutor, însă acesta a ignorat-o și s-a dus să aranjeze produsele. Apoi s-a apucat să așeze tăvile de metal, scoțând cutiile și punându-le la loc.

— Scuzați-mă, a zis Pembe arătând către eclerurile cu ciocolată. Puteți să mi le dați pe acestea... două, vă rog?

— Așteptați la rând, a mormăit ajutorul, frecând un clește.

Uluită mai mult de tonul decât de cuvintele lui, Pembe a șovăit o clipă. Atunci a intervenit celălalt cumpărător.

— E rândul doamnei.

A funcționat. Lăsând cleștele jos, ajutorul s-a apropiat de ei, cu ochii țintă la Pembe.

— Deci, *diomneavoastră* ce doriți?

Pembe nu mai avusese niciodată de-a face cu un rasist și ideea că un om l-ar putea urî pe altul din cauza culorii pielii, religiei sau clasei sociale îi era la fel de străină ca ninsoarea în august. Nu că nu i s-ar fi întâmplat ca oameni total necunoscuți să se poarte urât cu ea sau s-o înjosească, dar momentele acelea erau mai degrabă pricinuite toate de izbucniri trecătoare, sau cel puțin așa păruseră, decât de idei preconcepute asupra cărora nu avea nici un control. Își dădea seama cât de diferiți erau cei din familia Toprak de vecinii lor englezi, însă turcii și kurzii erau și ei diferiți unii de alții, iar unii dintre kurzi erau cu totul diferiți de alți kurzi. Chiar și în sâtucul ei de lângă Eufrat, fiecare familie avea altă poveste și în sânul fiecăreia nu existau niciodată doi copii la fel. Dacă Allah ar fi vrut să creeze oamenii aiddoma, ar fi făcut-o cu siguranță. Pembe nu știa de ce adusesese atâta diversitate în creație, totuși avea încredere în intențiile sale. Să accepte oamenii așa cum se născuseră însemna pentru ea să respecte planul divin.

Adevărul e că se arăta destul de tolerantă când venea vorba de diferențe innăscute. Cu variațiile aduse mai târziu nu se putea obișnui. Un punkist cu părul țepos ca un arici, un tânăr cu piercinguri în sprâncene, un cântăreț tatuat din cap până-n picioare sau pasiunea Esmei de-a purta pantaloni și bretele – acestea erau lucrurile care i se păreau greu de înghițit. Logica ei liniară o pune uneori în incurcătură. Când întâlnea un homosexual, de pildă, voia să înțeleagă dacă se născuse așa sau

ajunsesse așa cu timpul. Dacă era lucrarea Domnului, atunci i se părea în regulă; dacă era lucrătura acelui om, nu putea fi de acord cu ea. Dar fiindcă, la urma urmei, totul era lucrarea Domnului și numai a lui, nu putea să nutrească prea multă vreme sentimente de dispreț față de cineva. Așa că, atunci când ajutorul a întrebat-o ce dorea, Pembe a auzit doar întrebarea, nu și tonul disprețuitor pe care îl ascundea. S-a grăbit să-i răspundă ascultătoare:

— Vreau asta și asta, vă rog.

Ajutorul se uita în spațiul de dincolo și de deasupra capului ei, de parcă ar fi fost invizibilă pentru el.

— Nu au nume? a întrebat-o.

Crezând că bărbatul nu înțelesese, Pembe s-a apropiat pieziș de tăvile cu produse de patiserie și a arătat din nou spre ecleruri, fără să-și dea seama că tivul hainei îi atingeă rulourile cu scorțișoară.

— Hei, nu atingeți produsele alea, a tipat ajutorul, după care a luat unul dintre rulouri și l-a cercetat. Nah, de-acum nu mai pot să le vând.

— Cum?

— Vedeți scamele astea? a mormăit el. Sunt de la haina dumneavoastră. Trebuie să cumpărați toată tava acum.

— Scamele? A repetat Pembe ținându-și buzele de parcă cuvântul necunoscut îi lăsase un gust acru în gură. Nu, nu, nu vreau toată tava.

În zăpăceala ei, a ridicat mâinile și una dintre pungile de cumpărături a dărâmat un coș cu fursecuri crocante, împrăștiindu-le pe jos.

Ajutorul a clătinat din cap.

— Aoleu, sunteți o catastrofă umblătoare.

Agitația atrăsese deja atenția patroanei, care s-a apropiat târșăindu-și picioarele să vadă ce se întâmplă.

— Femeia asta a distrus rulourile și a răsturnat fursecurile. I-am spus că trebuie să le cumpere, dar nu vrea să priceapă.

Lui Pembe i-au luat foc obrajii sub privirea scrutătoare a patroanei.

— Nici nu cred că știe engleză, a adăugat ajutorul.

— Ba ştiu, a protestat Pembe.

— Atunci aţi înţeles cu siguranţă ce vi s-a spus, i s-a adresat patroana, vorbind foarte rar şi inutil de tare, de parcă Pembe ar fi fost surdă.

— Dar spune să cumpăr toată tava. Nu am prea mulţi bani. Încrucişându-şi braţele pe piept, ajutorul a remarcat:

— Atunci va trebui să chemăm poliţia.

— Poliţia, de ce?

Pembe începea să intre în panică.

— Hmm, a tuşit teatral cumpărătorul din spatele ei şi toţi ochii s-au întors spre el, spectatorul tăcut. Am urmărit criza eclerurilor, a început el, şi mă simt obligat să spun câteva cuvinte. Dacă amestecăm legea, o să fiu singurul martor.

— Şi? a zis ajutorul.

— Şi o să le spun tuturor cealaltă versiune a poveştii.

— Care cealaltă versiune?

— Că v-aţi purtat urât cu doamna şi nu aţi servit-o cum trebuie. Aţi fost încet, nepoliticos, necooperant, dificil, chiar agresiv.

— Ei-ei, domnilor, a spus patroana, cu un zâmbet împăciuitoare pe buze, dându-şi seama că situaţia scăpa de sub control. Să nu facem din ţânţar armăsar. Nu s-a întâmplat nimic grav. Nu-i nevoie să chemăm poliţia.

Încet, de parcă s-ar fi mişcat prin apă, Pembe s-a întors spre celălalt cumpărător, văzându-l – văzându-l cu adevărat – pentru prima oară. Purta o jachetă din catifea reiată sepia, cu petice de piele la coate, peste un pulover bej pe gât. Avea faţa prelungă, nasul mare şi păr castaniu-deschis, cu o tentă aurie la lumină şi cam rar pe părţi. Ochii îi erau blânzi, deşi puţin cam obosiţi, şi aveau culoarea vremii de furtună, cenuşii şi atenţi în spatele unei perechi de ochelari care îl făcea să arate ca un profesor universitar – sau cel puţin aşa i se părea ei.

Ajutorul îl cerceta şi el, însă cu duşmănie. A şuiertat printre dinţi:

— Păi, cum pot să vă ajut atunci?

— Mai întâi pe doamna, a spus cumpărătorul. Nu aţi ajutat-o încă.

Au ieșit împreună din brutărie – doi străini uniți de întâmplare. Părea firesc să facă măcar câțiva pași împreună, re trăind experiența, reinnoindu-și camaraderia. El a insistat să-i ducă plasele și asta a părut ceva la fel de firesc, deși nu i-ar fi permis niciodată dacă s-ar fi aflat în cartierul ei.

Au mers până când au ajuns la locul de joacă din apropiere, care era pustiu, probabil din cauza vremii urâte. Vântul bătea deja atât de tare, încât ici și colo frunzele cădeau rotindu-se, de parcă ar fi fost prinse într-un vârtej. Totuși, pentru prima oară de când venise în Anglia, lui Pembe i-a trecut prin minte că vremea avea ceva încântător – dincolo de vânt, ploaie și nori, se întrezărea un soi de seninătate cu care se obișnuise și pe care ajunsese s-o iubească fără să-și dea seama. A devenit gânditoare.

El o urmărea cu coada ochiului, observând că nu era deloc machiată și părul ei, care scăpase de sub batic, avea culoarea toamnei – castaniu lucios cu șuvițe de un roșcat atât de discret, încât poate nici măcar ea nu știa de existența lor. Buzele ei pline și gropița din obraz i s-au părut foarte atrăgătoare, dar și-a ținut gândurile pentru sine. Loteria naturii era atât de stranie. Femeia asta, dacă s-ar îmbrăca și s-ar purta altfel, ar întoarce multe capete pe stradă. Totuși poate era mai bine că frumusețea li era pe jumătate ascunsă.

— Băiatul era nebun, a zis Pembe, gândindu-se încă la ce se petrecuse în patiserie.

— Nu era nebun, a protestat bărbatul. Doar rasist.

Ea a tăcut, uluită. *Rasiștii erau oameni cărora nu le plăceau negrii – cei care erau împotriva Ritei.*

— Nu sunt negresă, a spus.

El a râs de gluma ei. Apoi, când și-a dat seama că nu glumea, a privit-o uimit.

— Nu trebuie să fii negru ca să se ia un rasist de tine. Sunt multe feluri de rasism, deși toate se reduc la același lucru, dacă mă întrebi pe mine.

L-a ascultat, străduindu-se să-i înțeleagă accentul, care era destul de diferit de tot ce auzise de când venise acolo.

— Sunt albi care îi urăsc pe negri, a continuat el încercând s-o ajute. Apoi sunt albi care îi urăsc pe ciocolatii. Ca să complice și mai mult lucrurile, unii negri îi urăsc pe ciocolatii și unii ciocolatii îi urăsc pe negri, ca să nu mai pomenim de negrii, ciocolatii și albi care se urăsc între ei și de negrii, ciocolatii și albi care urăsc practic pe toată lumea. Apoi mai e religia, desigur, marea ruptură. Unii musulmani îi urăsc pe toți evreii și unii evrei îi urăsc pe toți musulmanii. O, și sunt și unii creștini care îi urăsc pe toți la un loc.

— De ce să-i urască?

Nu l-a surprins atât întrebarea, cât felul în care a fost pusă – cu cea mai mare simplitate și inocență, aproape copilărește. Era absolut sinceră, a remarcat. Șomajul în creștere, sărăcia, xenofobia, disputele ideologice, crizele petrolului... Pe moment, nici unul dintre aceste răspunsuri n-a fost de-ajuns pentru o întrebare atât de simplă și esențială. Iar el, un sceptic veteran, un necredincios dedicat, un pesimist fără pereche, un om care nu credea ce se spunea la știri sau în jurnale și privea totul cu indoială, chiar și propriile adevăruri, și nu nutrea nici un fel de speranțe privind viitorul omenirii, a repetat ca un ecou venit de la mare depărtare:

— Hmm, adevărat. De ce să-i urască?

Mai târziu, nici unul dintre ei nu avea să-și amintească cine fusese cu idea să stea jos la locul de joacă. Pembe i-a spus, în engleza ei poticnită, că lucra la un salon de coafură și că luase o scurtă pauză ca să cumpere ingredientele pentru o budincă de orez. Nu reușise să găsească alune de pădure, i-a mărturisit, ca acelea pe care le folosea în Istanbul și trebuise să se mulțumească în schimb cu niște migdale. Spre uimirea ei, a ascultat-o plin de înțelegere. Nu se gândise niciodată că un bărbat, orice bărbat, putea să arate atâta interes pentru gătit.

— Deci ești turcoaică? a întrebat-o el.

Nu i-a trecut prin minte să-i spună că de fapt era kurdă, pentru că nu-și amintea niciodată. Mereu îi lua ceva timp să-și dezvăluie originea kurdă, de parcă ar fi fost un gând întârziat. Așa că a încuviințat din cap.